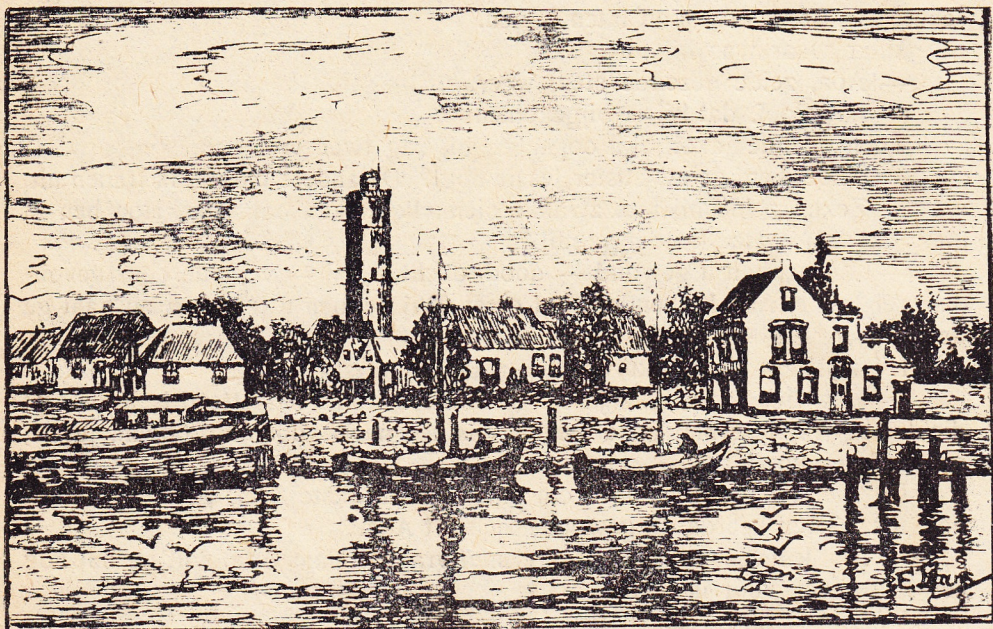

Op Reis buiten Vlaanderen.

We gaan ditmaal eens buiten Vlaanderen... en wel over de Nederlandse grenzen, tot in het hooge Noorden, waar de Friesche kusteilanden liggen. Een dier eilanden heet Terschelling. We hebben verleden week over Gheel gesproken en zulks bracht mij een reisherinnering in den geest.

Van Harlingen bracht de boot ons naar dat eiland Terschelling, waar de

Gezicht op West-Terschelling en zijn vuurtoren.

ook bij onze loodsen bekende vuurtoren staat, die de « Brandaris » heet.

Het eiland Terschelling is niet groot: in één uurtje kan men van de zuid- naar de Noordkust en in drie uren van het West- naar het Oosteinde wandelen. Toch liggen er drie dorpjes, die samen ongeveer 3000 zielen tellen en voor de wet en 't bestuur één gemeente vormen, en dus ook onder één burgemeester staan.

De dorpjes heeten: West-Terschelling (waar men van Harlingen aan- komt en waar de vuurtoren staat), Midsland (in 't midden van 't eiland) en Hoorn, gewoonlijk 't Oost genaamd.

Op onze boot waren de meeste passagiers voor 't Oost bestemd en aan de haven stond de voorvaderlijke, goedige omnibus op hen te wachten. Hoe

ze er allen in konden, begrijp ik nog niet... maar 't lukte toch. Toen de bok al vol zat en er nog twee reizigers van de boot kwamen en ook mee wilden, riep de optimistische voerman : « Er kunnen er nog best twee op den bok ». Nu ze werden op den bok geperst, maar of ze er « best » zaten, betwijfel ik. Ik vermoedde niet, dat ik die twee reizigers later nog spreken zou. En 't is juist die ontmoeting, welke ik nu vertellen wil.

Ik fietste den weg naar 't Oosten op... den eenigen kunstweg van 't eiland, pas eenige jaren geleden aangelegd. Vroeger ploeterde men door 't mulle zand en waren Terschellings rijtuigen zware wagens, minsten met twee, meestal met drie paarden bespannen.

Weldra bereikte ik het tweede dorpje, Midsland, met zijn kerkje tusschen de boomen... en boomen z'n een weelde op deze eilanden.

Ik stapte te Midsland in een herberg af... misschien de eenige, want ge kunt op het eiland de drankhuizen tellen. In de ruime gelagkamer zaten behalve den waard en zijn dochter, een groote, blonde Friezin, maar tevens een type zooals we op platen uit Noorwegen zien — slechts twee personen — dezelfde die nog « best » op den bok van de omnibus konden, — en pas hadden deze eenige woorden gesproken of ik herkende ze als landgenooten. Ze kwamen van Gheel en moesten hier een krankzinnige halen.... een man van 51 jaar wiens moeder eenigen tijd geleden gestorven was en met wien men « nu geen raad wist », zooals men mij vertelde.

Hij woonde alleen in moeders huisje, dat wil zeggen, hij sliep er en kwam er eten, wat een buurvrouw voor hem gereed maakte. Overigens zwierf hij langs 't strand en door de duinen.

Hij deed niemand kwaad, was zeer goedig, ging hier en daar eens op bezoek en als men hem vroeg : « Wil je een borrel hâ ? », antwoordde hij : « Wel twâ ». Ook hield hij van een pruim achter de kiezen, maar dan een van een halve vuist groot. Nu had men onderzocht waar hij 't best verpleegd zou worden en was men tot het besluit gekomen hem te Gheel in België te plaatsen.

Den volgenden morgen, om kwart over vijf, zou hij met twee familieleden en zijn bewakers in de omnibus naar de boot te West-Terschelling rijden. Te Leeuwarden moesten dan allen even op 't kantongerecht zijn en om een uur zouden de bewakers den armen man met den trein verder vervoeren...

Den volgenden ochtend om zes uur stond ik aan de haven. De boot lag onder stoom om de dagelijksche reis naar Harlingen te ondernemen...

Daar kwam de omnibus en de reizigers stapten uit. Ik zag den krankzinnige, een kerel als een reus, netjes gekleed met zijn Friesche jas en blauwe broek en op 't hoofd de pet, welke u reeds zegt, dat ge hier onder zeemansvolk verkeert. De man kauwde op zijn groote pruim. Gewillig ging hij aan boord. Immers hij mocht met zijn familieleden op reis, terwijl de bewakers zich als vreemden op een afstand hielden.

De zinnelooze scheen genoeg te vinden in 't tochtje. Belangstellend keek hij naar de machine, trok hier en daar een deurtje open of leunde rustig over de verschansing.

De boot floot voor de derde maal en voer heen...

De krankzinnige staaarde naar de kust van zijn eiland, dat hij, zonder het te weten, voor altijd verliet...

..... Wat later zag ik de Leeuwarder-courant in... Eén berichtje trof me zeer... Donderdagmiddag had een krankzinnige 't station van Frieslands hoofdstad in rep en roer gebracht... Hij was aan zijn bewakers ontsnapt en had in zijn woede de aanwezigen bedreigd. In een oogenblik was de wachtzaal met de vestibule ledig. Politie, personeel en bewakers overmeesterden eindelijk den zinnelooze en brachten hem in den trein.

..... We hebben de zinneloozenkolonie van Gheel beschreven.

Om tot onzen Terschellinger terug te keeren, dat het gemeentebestuur als verblijfplaats Gheel koos, en niet een somber gesticht... een gevangenis feitelijk... zulks getuigt van naastenliefde en breedheid, van gansch andere en gezonder begrippen, dan waarop in tal onzer dorpen de vooruitgang stuit...

..... En toch gevoelden we zoo'n deernis met dien zinnelooze

Terschelling heeft zijn volkslied... We willen er eenige regelen van neerschrijven... in het schoone Friesch, een der oudste en zuiverste Germaansche talen en geen dialekt, zooals velen denken.

O skylge mijn landje !
Wat hab ik di leaf;
O, wa di net prizet
Di fijnt mi toch deaf.

O, skylge, mijn lândje !
Soa droeg en soa heag !
Wat liesto dir frolik,
Die Nordsé yn teag.

Hoa trots ben dyn dunen
Hoa wijt is dyn sân
Hoa grien bin dyn helmen,
Myn leaf Skylgerlân !

(O, Terschelling, mijn landje, wat heb ik u lief; o, wie u niet prijst, vindt mij toch doof.

O, Terschelling, mijn landje, zoo droog en zoo hoog, wat ligt ge daar

vroolijk, als een eiland der Noordzee. Hoe trotsch zijn uw duinen, hoe breed is uw strand, hoe groen zijn uw helmen, mijn lief Terschellingerland).

Neen die Terschellinger zinnelooze kent dat lied niet... maar wat het uitdrukt, is toch waarheid voor hem.

— Hij mag het daar te Gheel zoo goed hebben als 't maar mogelijk is, doch hij zal verlangen naar de duinen, 't strand en de zee... er willen terugkeeren, zei mij een bewoner van 't eiland.

Ja, de arme man zal te Gheel toewijding, bijstand, vriendelijkheid vinden...

Maar hij zal er zoeken zijn hooge, wilde duinen; zijn oor zal er te vergeefs luisteren naar 't geruisch der golven, en 't geschreeuw der duizenden zee- en strandvogels. Zijn oog zal over de hei staren, hopende er de sloepen en booten te ontmoeten. En 's avonds zal de zinnelooze missen de zilveren balken van 't reusachtig kruis, waarmee de Brandaris, Terschellings vuurtoren, het eiland, de Wadden en de zee teekent...

Wie zal daar zijn Friesch verstaan, wie hem in 't Friesch toespreken?

Hij was goedig... Terschelling, was dat niet voor hem een Gheel... een paradijs der zinneloozen..., met rondom de zee als afsluiting?

Maar de toewijding en opoffering der Gheelsche bevolking kan hij er niet verkrijgen en daarom moest hij heen...

En de worsteling in 't Leeuwarder station mocht hem niet baten... De trein voerde hem mee, ver van zee en strand en duinen, Zuidwaarts, de grens over naar Gheel, op de heide, we herhalen het, waar hem liefdevolle en uitmuntende verpleging wacht...

Zeker heeft hij onderwege nog dikwijls gezegd, of wanhopig uitgeroepen: « Ik woe na hoes toe! »

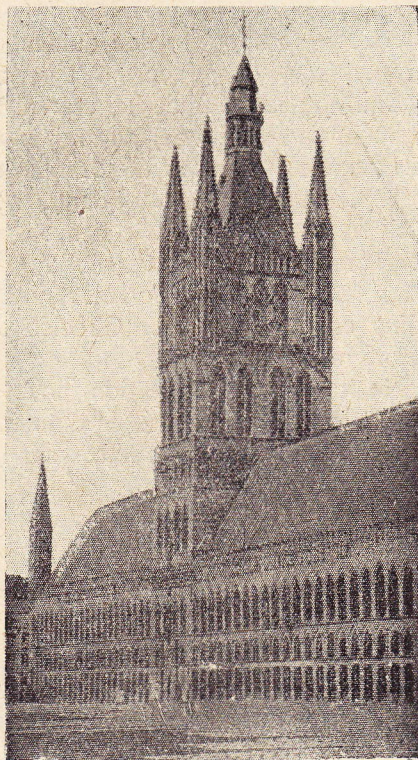
Ik was niet de eenige, die hem meewarig na staarde... Eilanders drukten hun medelijden uit. En men vroeg mij naar bijzonderheden over Gheel en ik was gelukkig te mogen vertellen over de heerlijke, verheven instelling, welke ons land bezit tot heil van zooveel ongelukkigen, die hier reeds als kranken werden verpleegd toen men bijna overal elders de zinneloozen nog als misdadigers en bezetenen behandelde en mishandelde.

.....
Maar helaas! ook nog in zoo menig dorp van Vlaanderen wordt een krankzinnige 't leven zwaarder gemaakt door allerlei plagerijen vanwege bevooroordeelde of onbeschaafde lieden..., die dan een ergerlijk voorbeeld geven aan de jeugd.

O, mocht men toch algemeen begrijpen en gevoelen, dat ook een krankzinnige recht heeft op onzen eerbied en dat het onze plicht is hem, die weerloos is, bij te staan en te beschermen.

Het Kattenfeest te Ieper.

Elke Lente heeft te Ieper het « Kattenfeest » plaats, nu een kermis, vroeger een plechtigheid — wreed wel jegens arme dieren — die ons aan den heidenschen tijd herinnerde.

De vernielde Halletoren van Ieper.

Voor de invoering van het Christendom moeten de Ieperlingen kattenaanbidders geweest zijn. Toen ze nu Christenen geworden waren, wilden ze bewijzen, dat ze aan hun afgoderij verzaakt hadden en daarom werden elk jaar eenige katten, in een zak gebonden, van den toren op de straat te pletter geworpen. Eerst geschiedde dit door den scherprechter van den kasteeltoren, later van den halletoren, die tijdens den oorlog met het gansche gebouw vernield werd. Die zonderlinge dierenmishandeling bleef in stand tot aan den Franschen tijd. Nu herinnert de naam van het bekende feest er nog aan.

N^r 8. Prijs 35 cent. — Abonn. per jaar 20,80 fr. 23 December 1922.

'T VLAAMSCH GEZIN

Geïllustreerd Weekblad

Redactie-Uitgave : Gebr. HANS, Contich.

Filips Van Artevelde

en andere verhalen

door A. HANS

